

Hæfte 2

Skolebestyrelsens arbejde

ELEVERNES LÆRINGSUDBYTTE

SKOLE
OG
FORÆLDRE

Skolebestyrelsens arbejde – elevernes læringsudbytte

Tekst: Ulla Hinge Thomsen, freelance journalist, Ingelise Andersen, Maj Carboni, Signe Ejersbo, Morten Kruse og Stig Poulsen, Skole og Forældre
Forlagsredaktion: Lizzì Ege Johansen
Layout og produktion: Jørn Thomsen Elbo A/S
Omslagsfotos: Maj Carboni og Helene Bagger
Illustrationer og vignetter: Pernille Mühlbach

ISBN: 978-87-41147-69-2

**SKOLE
OG
FORÆLDRE**

Kvægtorvsgade 1
1710 København V
telefon 3326 1721
e-mail post@skole-foraeldre.dk
www.skole-foraeldre.dk

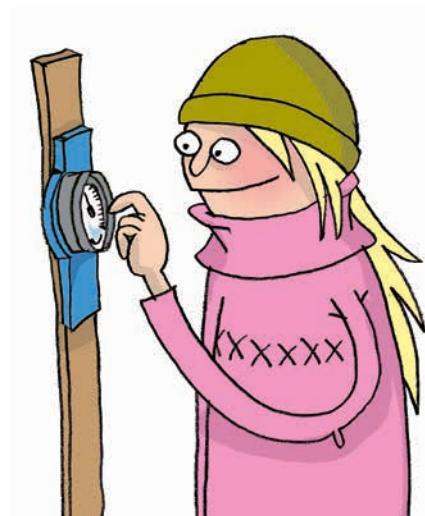
Landsorganisationen for forældre i folkeskolen

Skolebestyrelsens arbejde – elevernes læringsudbytte, 2015, er publiceret som led i Skole og Forældres projekt "Kompetenceløft til skolebestyrelser", som er finansieret af Undervisningsministeriet.

© 2015 Skole og Forældre

Indhold

Din guide til bedre læring for eleverne	3
Vores børn går i skole for at lære	4
– Folkeskolereformens mål	4
– Hvad du kan bruge hæftet til	4
Hvordan får eleverne et højt læringsudbytte af undervisningen?	5
– Et trygt og positivt læringsmiljø	5
– Tydelige og tilpassede læringsmål	5
– Feedback i undervisningen	6
– Inddragelse af eleverne	6
– Varieret undervisning	6
– Inddragelse af forældrene	6
– Lærer- og pædagogkompetencer	6
Hvad kan skolebestyrelsen gøre?	7
– Tilsyn	7
– Start med et overblik	7
– Materiale I kan bruge	8
– Husk dannelsen	8
– Princip for skolens arbejde med elevernes læring	9
– Formuler et godt princip	9
– Implementering og formidling	10
– Budget	10
Få mere information og inspiration	11
Her finder du støtte og hjælp til arbejdet i skolebestyrelsen	11

Din guide til bedre læring for eleverne

Dette hæfte handler om, hvordan I som skolebestyrelse kan påvirke skolens arbejde med børnenes læring. Hvad virker godt i undervisningen, og hvilke muligheder har I for at bidrage til, at der er bedst mulig læring på jeres skole?

Med folkeskolereformen, der trådte i kraft 1. august 2014, skifter folkeskoleloven fokus fra undervisning til læring. Det betyder, at hver enkelt elevs udbytte af undervisningen bliver sat i centrum.

Med dette hæfte kan I komme godt i gang og bliver med links og andre henvisninger guidet videre til arbejdet fremover.

God læselyst!
Skole og Forældre

SKOLE
OG
FORÆLDRE

Vores børn går i skole for at lære

Som forældre sender vi vores børn i skole i forventning om, at de lærer at læse, skrive, regne, tale fremmede sprog og undersøge naturen, deres egen kreativitet, og at de bliver kloge på historie, kultur og samfund. Samtidig ønsker vi, at de udvikler sig som dannede mennesker og som ansvarlige og demokratiske medborgere, der har sociale kompetencer, så de kan indgå i samfundets fællesskaber.

Alt dette bør vi også kunne forvente, for ovenstående er selve meningen med folkeskolen.

I folkeskolelovens formålsparagraf, §1, hedder det:

“Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.”

Folkeskolereformens mål

Skolens arbejde med elevernes læring er en vigtig del af formålet med folkeskolereformen, som trådte i kraft i august 2014. De tre *nationale* mål for reformen lyder således:

- Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
- Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- Tilliden til og trivsel i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Målet med folkeskolereformen er, at alle børn får et højt fagligt udbytte af at gå i skole. For at afgøre, om målene nås, angiver reformen nogle konkrete *operationelle* mål:

- Mindst 80 procent af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test.
- Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år.
- Andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år.

Der er også fastsat nye og forenklede *Fælles Mål* for, hvad eleverne skal lære i løbet af skoletiden. Fælles Mål består af mål for, hvad eleverne skal lære, opdelt på fag og klassetrin (Faser). Eksempelvis er der en række konkrete mål for faget geografi i 7. klasse. Et af målene lyder sådan: “Eleven har viden om vejr og vejrphenomener”.

Hvad du kan bruge hæftet til

Som skolebestyrelse spiller I en vigtig rolle i jeres skoles arbejde med elevernes læring. I er en del af skolens samlede ledelse, fastsætter principper for skolens virke og fører tilsyn.

Umiddelbart kan dette ansvar virke overvældende. For hvad kan I konkret gøre for at fremme skolens arbejde med elevernes læring?

Ifølge forskning¹ er der en række elementer i undervisningen, som børn lærer meget af:

- Et trygt og positivt læringsmiljø.
- Tydelige og tilpassede mål for elevernes læring.
- Feedback i undervisningen.
- Inddragelse af eleverne.
- Varieret undervisning.

Forskningen viser også, at forældre har stor indflydelse på, hvor dygtige børnene bliver, og endelig kræver det naturligvis kompetent personale at føre den gode undervisning ud i livet.

Disse elementer kan du læse om i kapitlet “Hvordan får eleverne et højt læringsudbytte af undervisningen?”.

Når I ved, hvad der virker, kan I arbejde med at forbedre læringen ved at:

- Føre tilsyn med, hvordan situationen er her og nu.
- Formulere principper for elevernes læring og øvrige relevante mål.
- Øve indflydelse på budgettet.

Hvad skolebestyrelsen konkret kan gøre, kan du læse mere om i kapitlet “Hvad kan skolebestyrelsen gøre?”.

1) Se eksempler på relevant forskning for hele hæftet i kapitlet “Få mere information og inspiration” på side 11.

Hvordan får eleverne et højt læringsudbytte af undervisningen?

Som nævnt er der en række elementer, som man ved fra forskning giver et højt læringsudbytte hos eleverne. Denne forskning er også en del af baggrunden for folkeskolereformen.

Et trygt og positivt læringsmiljø

Alle børn lærer bedst i et miljø, hvor de er trygge og glade. Miljøet skal med forskernes ord være positivt, omsorgsfuldt og arbejdscentreret.

Der skal være en fælles faglig motivation og engagement i klasseværelset, og eleverne skal føle, at det er okay at fejle, fordi de får konstruktiv og fremadrettet feedback, hvis de laver fejl. Der skal også være få forstyrrelser i undervisningen. Læreren og pædagogen skal handle hurtigt på konflikter og forstyrrelser, så undervisningen kan komme videre.

For at der kan skabes et trygt og positivt læringsmiljø, kræver det ifølge forskningen:

- Høje, og realistiske forventninger til eleven.
- Tydelige rammer om undervisningen.
- God klasserumsledelse.
- Tydelige sociale spilleregler i klassen.

Tydelige og tilpassede læringsmål

Når eleverne ved, hvad de skal lære, og når læringsmålene er realistiske at nå, lærer de mere og bedre. De ved, hvor de skal hen, og dermed hvor de skal lægge deres energi. Samtidig kan læringsmålene give en større samhørighed mellem lærer og elev, der arbejder side om side for at nå et bestemt sted hen. Læreren kan opsætte læringsmålene, baseret på en vurdering af elevens forudsætninger, eller læreren og eleven (og eventuelt forældrene) kan opsætte dem sammen. Målene skal være tydelige og synlige for eleverne – og også gerne for forældrene.

Illustration: Pernille Mühlbach

En lærer kan både arbejde med fælles og individuelle mål. Nogle gange kan en klasse arbejde mod det samme mål ad forskellige veje, andre gange kan der sættes individuelle mål i en fælles aktivitet. Her skal læreren bruge sin mulighed for og pligt til *undervisningsdifferentiering*. Det vigtige er, at hver enkelt elev forstår, hvad han eller hun skal – og hvorfor.

Feedback i undervisningen

Evaluering og feedback handler ifølge forskerne om at give både det undervisende personale og eleverne mere viden om elevens udbytte af undervisningen. Den gode feedback er en dialog mellem lærer og elever om, hvor de er henne, hvad der fungerer godt, og hvad der udfordrer. Det er blandt andet vigtigt, fordi elever er forskellige og reagerer forskelligt på undervisning.

Når der er en god udveksling mellem lærer og elever, kan læreren løbende tilpasse undervisningen, og eleverne ved, hvor de skal fokusere. Læreren skal vide, hvor den enkelte elev er fagligt set, og kunne formidle denne viden til eleven på en anerkendende måde. Den viden kan blandt andet fås gennem dialog med eleverne, skriftlige afleveringer, løbende observationer og test. Samtidig skal eleverne kunne fortælle læreren, hvordan undervisningen virker for dem. På den måde har begge parter mulighed for at tilpasse det, de gør, og dermed bedre nå de fastsatte mål.

Inddragelse af eleverne

Ifølge forskerne har det stor betydning for elevernes udbytte, at de selv, og ikke kun det undervisende personale, er på banen. Det gælder både, når undervisningen skal planlægges og udføres.

Eleverne er eksperter på sig selv og ved, hvornår de oplever undervisningen som engagerende, og hvornår de mangler motivation. Lærerne har ansvaret for undervisningen, men der er meget at hente på motivationskontoen, hvis eleverne bliver inddraget.

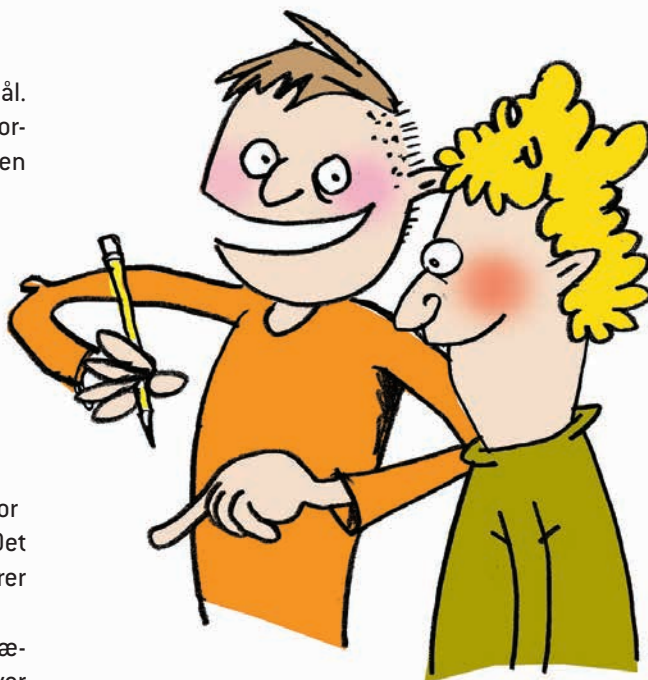
Variert undervisning

Elever, der er umotiverede, lærer ikke godt. Men det, der ikke engagerer den ene elev, er måske en god måde at lære på for den anden. Derfor er varieret undervisning et vigtigt punkt og en del af folkeskolereformen, blandt andet i form af den understøttende undervisning. Reformen skaber eksempelvis rammerne for øget holddannelse, så man kan tage højde for forskellige læringsstile. Læreren skal dog stadig sætte rammerne for undervisningen, da variation for enhver pris ikke er ønskelig. Der skal fortsat være en forudsigelig struktur omkring undervisningen, hvis den skal blive god for alle.

Inddragelse af forældrene

Forskningen viser, at elevernes udbytte af undervisningen i høj grad flugter med forældrenes baggrund og engagement.

[PISA-undersøgelserne](#) viser eksempelvis, at elevernes fær-

digheder hænger sammen med forældrenes baggrund, da der er sammenhæng mellem blandt andet forældrenes højt-læsning og det at klare sig godt i skolen. Den britiske forsker Charles Desforges har påvist sammenhænge mellem forældres involvering i skolen og elevens udbytte i bred forstand, hvor det at forældre sætter trygge rammer for børnene, lærer dem at diskutere og indgå i samfundet, har indflydelse på udbyttet af deres skolegang.

Forældre kan støtte alle de elementer, der bidrager til god undervisning. For eksempel kan forældre i høj grad påvirke det trygge læringsmiljø ved at arbejde for et godt klassesammenhold, ligesom de kan være med til at formulere læringsmål og støtte deres barn i at nå sine mål.

Man kan eksempelvis også være opmærksom på, at skolen tilrettelægger hjemmearbejde og lektier, så forældrenes ressourcer inddrages på meningsfulde måder.

Lærer- og pædagogkompetencer

God læring er kun til stede i undervisningen, hvis lærere og pædagoger er i stand til at udføre den. Et godt arbejdsmiljø og løbende kompetenceudvikling af lærere og pædagoger er derfor afgørende.

Forskning viser, at de bedste resultater opnås gennem kompetenceudvikling, der er karakteriseret ved følgende:

- Lange kursusforløb frem for korte.
- Praksisnære forløb, der er knyttet til lærernes og pædagogernes dagligdag (og måske endda foregår på skolen).
- Forløb, som flere kolleger gennemgår samtidig (kollektive).

Kilde: EVA: *Kompetenceudvikling af lærere og pædagoger*, 2013

Hvad kan skolebestyrelsen gøre?

Som skolebestyrelse kan I påvirke skolens arbejde med elevernes læring på et overordnet plan. I det følgende viser vi, hvordan I rent praktisk kan gribe arbejdet med elevernes læringsudbytte an.

Tilsyn

Som skolebestyrelse har I ret og pligt til at føre tilsyn med skolens virksomhed. I folkeskolelovens §44 står blandt andet:

“Skolebestyrelsen [...] fører i øvrigt tilsyn med alle dele af skolens virksomhed, dog undtagen personale- og elevsager.”

Tilsynet foregår på bestyrelsesmøderne. Her kan I sætte elevernes læring på dagsordenen.

Start med et overblik

Begynd med at danne jer et overblik, når I fører tilsyn med elevernes læring.

I kan for eksempel bede skolelederen redegøre for følgende:

- Hvordan arbejder skolen med ...
 - et trygt og positivt læringsmiljø?
 - læringsmål?
 - feedback/feedforward??
 - inddragelse af elever og forældre?
 - varieret undervisning?
 - kompetenceudvikling af lærere og pædagoger
- Understøtter det undervisningsmateriale, skolen har, inddragelse af feedback fra elever og forældre, feedforward og målstyret undervisning?
- Hvordan understøtter elevplanerne målstyret undervisning, der indeholder feedback og feedforward?

2) En form for feedback, der fokuserer på, hvad der kan gøres bedre fremover, frem for, hvad der kunne have været gjort bedre tidligere.

Illustration: Pernille Mühlbach

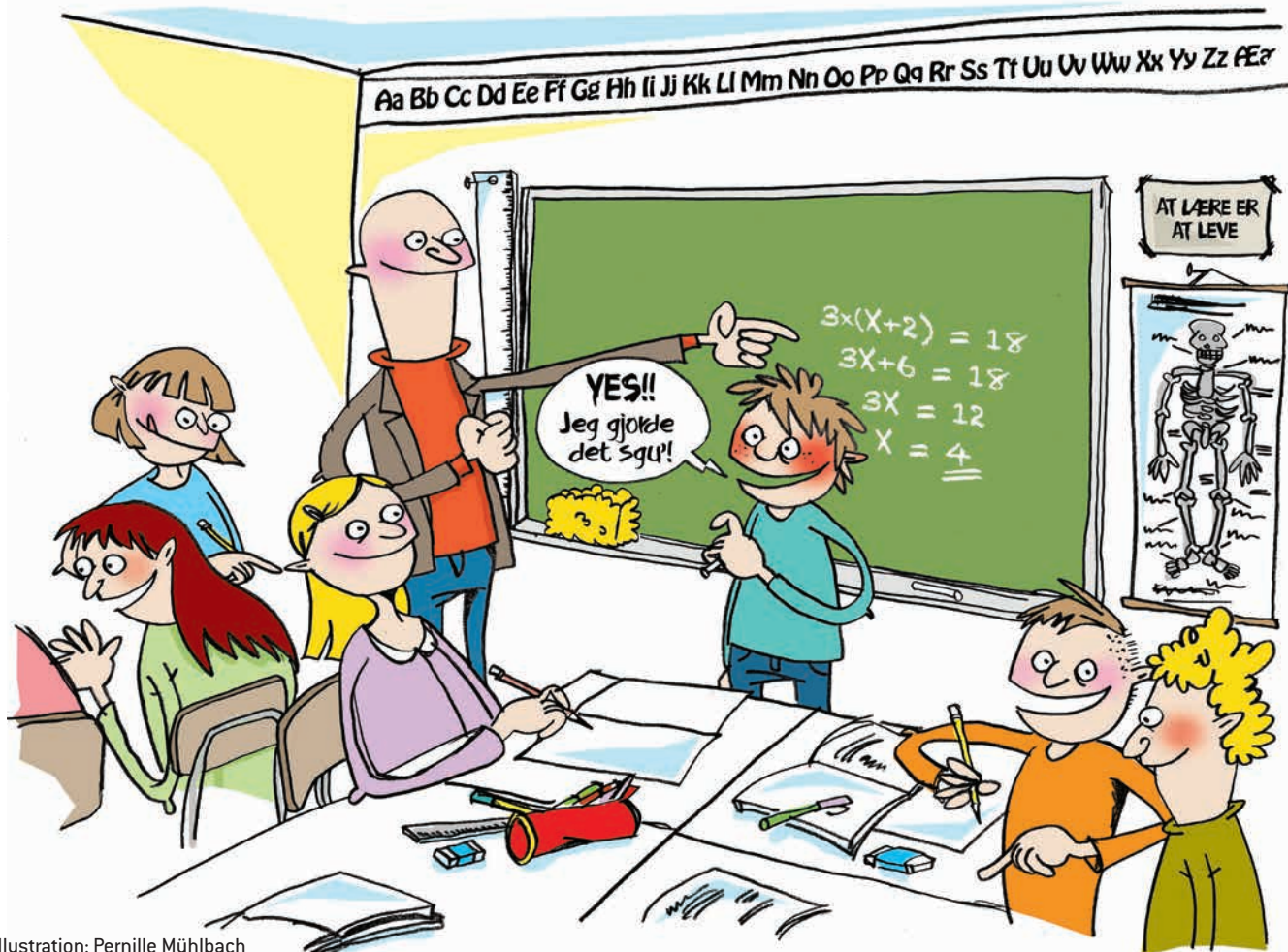

Illustration: Pernille Mühlbach

- Hvordan arbejder skolen med evaluering af, hvor eleverne befinder sig fagligt? Hvilken viden har skolen om elevernes faglige niveau og hvordan udnyttes denne viden til feedback og feedforward?
- Hvordan ligger vores skole fagligt i forhold til andre sammenlignelige skoler?
- Hvor gode er vi til at få vores elever videre i ungdomsuddannelser?

Materiale I kan bruge

Det materiale I kan bruge til jeres tilsyn med elevernes læring omfatter eksempelvis:

- [Undervisningsministeriets ledelsesinformationssystem for grundskolen \(LIS\)](#). Indeholder blandt andet tal for andelen af lærere med linjefagskompetence, skolens karaktergennemsnit ved afgangsprøverne, andelen af unge, der kommer i gang med en ungdomsuddannelse og tal fra den nationale trivselsundersøgelse blandt eleverne.
- Kommunale kvalitetsrapporter. Indeholder blandt andet sammenlignelige tal mellem skolerne i kommunen og kommunens vurdering af det faglige niveau på skolerne.
- Konklusionerne fra de ansattes arbejdspladsvurdering (APV). Indeholder personalets vurdering af arbejdsmiljøet på skolen.

Når man arbejder med data bør man være grundig. Et enkelt års lavt karaktergennemsnit ved afgangsprøverne er eksempelvis ikke tilstrækkeligt til at konkludere, at 'det går dårligt med læringen på skolen' – sørg altid for at få en historik med eller adgang til andre data, så I kan afgøre, om der er tale om en tendens.

Tilsynet må også gerne tage udgangspunkt i konkrete oplevelser på skolen og behandle de principielle aspekter af disse. I har også som skolebestyrelse ret til at overvære undervisningen i forbindelse med tilsynet efter aftale med skolelederen.

Skole og Forældre har beskrevet skolebestyrelsens tilsynsgrundlag i detaljer i "[Skolebestyrelsens værktøjskasse](#)" på Skole og Forældres hjemmeside.

Husk dannelsen

Flere af de aspekter, som ifølge forskningen udgør god undervisning vedrører elevernes sociale kompetencer og brede færdigheder i forhold til mål som at være en ansvarlig og demokratisk samfundsborger.

I bør derfor huske at skolebestyrelsens tilsyn med elevernes læringsudbytte også omfatter den del af folkeskolens formålsparagraf, der handler om dannelse og alsidig udvikling. I kan bede skolelederen redegøre for, hvordan skolen lever op til folkeskolelovens formulering om at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling. På samme måde kan de nationale

trivselsmålinger eller [undervisningsmiljøvurderingerne](#) sige noget om, hvordan det går med dannelsesarbejdet på skolen, da en del af dannelsen er at give eleverne sociale kompetencer. Lav trivsel på en skole kan tyde på, at der ikke bliver arbejdet tilstrækkeligt med dette aspekt. Det kan i den forbindelse være relevant at justere værdiregelsættet eller at inddrage elevplanerne, da de også kan indeholde feedback/feedforward i forhold til dannelse og sociale kompetencer.

Når I har dannet jer et overblik, kan I beslutte, hvor I vil fokusere jeres indsats. Måske skal principperne revideres eller der skal afsættes flere penge til et område.

Princip for skolens arbejde med elevernes læring

Som skolebestyrelse har I både *ret* og *pligt* til at formulere principper og føre tilsyn med, om skolen i praksis lever op til principperne og øvrige mål for skolens virke.

Et princip er en retningslinje for skolen. En grundtanke om, i hvilken retning skolen skal bevæge sig. Alle skolebestyrelser skal formulere principper for blandt andet undervisningens organisering, samarbejdet mellem skole og hjem og arbejdets fordeling mellem lærerne. Men skolebestyrelsen kan formulere principper for alt, hvad der har med skolens virksomhed at gøre.

En måde at understøtte skolens arbejde med elevernes læ-

ring på er, at I formulerer et princip for skolens arbejde med elevernes læring.

Princippet for samarbejdet mellem skole og hjem, som I skal formulere, skolens værdigrundlag og ordensregler kan også indeholde elementer, der kan bidrage til at understøtte elevernes læring.

Formuler et godt princip

Et princip skal give råderum til, at skolelederen kan lede, og samtidig være så præcist, at I kan føre tilsyn med, om det føres ud i livet. Desuden får et princip størst gennemslagskraft, hvis elever, medarbejdere, forældre og ledelse alle tager ejerskab til det. I "[Skolebestyrelsens værktøjskasse](#)", på Skole og Forældres hjemmeside, kan I finde tip til en god princip-proces, hvor alle bliver hørt. I kan også downloade skemaer for implementering af principperne.

I Skole og Forældre har vi formuleret en række inspirationsprincipper, som I kan tage udgangspunkt i, når I skal formulere jeres egne. Vores inspirationsprincip for skolens arbejde med elevernes læring lyder sådan her:

Inspirationsprincip: Princip for skolens arbejde med elevernes læring

Formål:

- Sikre det højst mulige faglige og dannelsesmæssige læringsudbytte hos eleverne.

Mål:

- Skolen skal understøtte et fokusskift fra undervisning til målstyret læring i hele den sammenhængende skoledag.
- Skolen bør i så høj grad som muligt sætte tydelige læringsmål for, hvad den enkelte elev skal lære, evaluere på om eleven når målene og give eleven fremadrettet feedback.
- De opstillede, individuelle læringsmål skal være udtryk for høje forventninger til elevens faglige og sociale kompetencer.
- Fælles Mål og elevernes individuelle læringsmål skal i så høj grad som muligt indgå som de centrale elementer i al planlægning af både den fagopdelte og den understøttende undervisning.
- Der skal i alle klasser være et undervisningsmiljø, der i så høj grad som muligt optimerer læring.
- Den varierede undervisning og den varierede skoledag skal gennemføres, så den i så høj grad som mu-

ligt motiverer den enkelte elev til at lære så meget som muligt og til at blive bevist om sin egen udvikling og egen rolle heri.

- Eleverne skal i så høj grad som muligt inddrages i arbejdet med at fastsætte mål for egen læring.
- Forældrene skal i så høj grad som muligt inddrages i arbejdet med at fastsætte og understøtte de mål, der stilles til deres barn.
- Det undervisende personale skal i udstrakt grad være klædt på til at opstille og følge op på elevens individuelle læringsmål, gennemføre målstyret undervisning og udføre tydelig klasserumsledelse.

De næste skridt:

- Skolelederen formidler princippet til forældre, elever og medarbejdere.
- Skolelederen implementer princippet efter drøftelse med skolebestyrelsen.
- Skolebestyrelsen fører tilsyn med, hvordan skolen efterlever princippet.

De formelle rammer:

- Princippet ligger i forlængelse af skolens værdiregelsæt og skolens øvrige principper, af kommunens mål og rammer, samt folkeskoleloven.

Implementering og formidling

Når skolebestyrelsen har formuleret og vedtaget et princip, skal det gøres kendt på skolen og føres ud i praksis. Det er en stor hjælp, hvis I har formuleret succeskriterier.

I denne sammenhæng kunne det for eksempel være en succes, når:

- Eleverne oplever, at der er tydelige rammer om undervisningen.
- Eleverne kender målene med undervisningen og de forventninger, der stilles til dem.
- Eleverne kender deres faglige niveau og ved, hvad der fungerer godt, og hvad der udfordrer og har brug for ekstra opmærksomhed.
- Eleverne er blevet inddraget og hørt.
- Forældrene føler sig inddraget og hørt.
- Eleverne synes, at undervisningen er spændende og varieret.
- Lærerne føler sig klædt på til give eleverne et højt læringsudbytte.
- Eleverne bliver dygtigere jf. folkeskolereformens mål.

Skolelederen er ansvarlig for, at princippet føres ud i livet. Skolelederen bør formulere en handlingsplan for, hvordan princippet skal udmøntes i praksis. Som skolebestyrelse kan I medvirke til at gøre princippet kendt ved at fortælle om det på forældremøder, skrive om det i et nyhedsbrev og på skoleintra. Jo mere kendt, desto større chance for succes.

Budget

Som bestyrelse skal I godkende skolens budget ud fra de rammer, som kommunen har besluttet. I har derfor adgang til at påvirke fordelingen af ressourcer, så de understøtter de elementer, der er afgørende for et godt arbejde med elevernes læring. Det kan for eksempel handle om de midler, der er afsat til kompetenceudvikling af lærerne og pædagogerne.

Hvornår der er afsat nok, kan være svært at gennemskue, men I kan for eksempel undersøge, hvor meget, der tidligere har været afsat, og I kan bede skolelederen om at redegøre for, hvad pengene har været brugt til, og hvilken effekt det har haft.

Husk, at ethvert valg i et budget også er et fravalg, og at I ikke 'redder' skolens arbejde med elevernes læring ved én hurtig manøvre et enkelt år.

Ill.: Pernille Mühlbach

Få mere information og inspiration

Dette hæfte tilbyder en grundlæggende viden. Uddybet viden og inspiration til det videre arbejde finder I blandt andet nedenfor, ligesom der er referencer til den forskning, som teksten bygger på.

Skole og Forældres inspirationsside om skolebestyrelsens arbejde med elevernes læring

Danmarks Evalueringsinstitut EVA's oversigt over god undervisning

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning: 11 forhold fremmer skoleelevers indlæring

Undervisningsministeriet om folkeskolereformen

Folkeskoleloven

Forenklede fælles mål

John Hattie (australsk forsker), om synlig læring

Nationale mål

OECD om børns faglige udbytte af forældres højtlesning og samtale om samfundsforhold med deres børn

Danske Skoleelever: Elevinddragelse i undervisningen: En vej til øget faglighed, trivsel og samfundsengagement

**Principper, lovgrundlag:
Undervisningsministeriet
Retsinformation § 44**

Her finder du støtte og hjælp til arbejdet i skolebestyrelsen

Skole og Forældre: www.skole-foraeldre.dk

- Magasinet *Skolebørn*
- Telefonrådgivning alle skolehverdage kl. 9-14 på 3326 1721
- Mailrådgivning på post@skole-foraeldre.dk
- Kurser og seminarer
- Skolebestyrelsens Værktøjskasse
- Online opslagsbog
- Udgivelser, herunder
 - Skolebestyrelsens håndbog
 - Hæfter om skolebestyrelsens arbejde

Undervisningsministeriet om styring og ansvar i skolebestyrelsen

Hæfte 2

Skolebestyrelsens arbejde

ELEVERNES LÆRINGSUDBYTTE

**SKOLE
OG
FORÆLDRE**

Kvægtorvsgade 1
1710 København V
telefon 3326 1721
e-mail post@skole-foraeldre.dk
www.skole-foraeldre.dk

Landsorganisationen for forældre i folkeskolen

ISBN: 978-87-41147-69-2